

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Kořeny terorismu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Pavel Carva

Vedoucí práce: Ing. Jiří Hruška

Datum odevzdání práce: 5. května 2011

Abstract

Roots of Terrorism

Terrorism is a phenomenon of our everyday life and fight against terrorism touches all of us. The objective of the thesis is to approach historical evolution of terrorism, its historical and present roots and also the influence of terrorism on the whole society.

In the theoretical part of the work basic characteristics of terrorism were elaborated, fundamental concepts were defined and forces that are involved in the fight against terrorism were described. Historical stages of evolution of terrorism were described and compared in the practical part. On the basis of the evaluation the first stage of historical evolution of terrorism was clearly defined and acts and deeds that happened during this stage and could be perceived as historical roots of terrorism were described. Then the most significant present roots of terrorism were described together with development of the number of terrorist attacks and their consequences. The thesis also focuses on terrorism as a possible threat for citizens of the Czech Republic. Further on the work describes measures taken in relation with terrorism and restrictions resulting from them for the whole society.

The thesis results may be used as another source for workers of the Integrated Rescue System and Crisis Management that provides summary information related to terrorism and restrictions resulting from the fight against it for our society.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledcích obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. května 2011

.....

Pavel Carva

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Jiřímu Hruškovi za odborné metodické vedení a pomoc při psaní této práce, za jeho cenné rady, připomínky, za věnovaný čas a trpělivost. Dále bych chtěl velmi poděkovat své rodině za její podporu a trpělivost, kterou mi věnovala po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	7
1. SOUČASNÝ STAV	8
<i>1.1 Terorismus</i>	8
1.1.1 Vymezení pojmu.....	8
1.1.2 Základní typy terorismu [12]	10
1.1.3 Charakteristické znaky [4]	12
1.1.4 Cíle terorismu	12
1.1.5 Teroristické metody [25]	13
<i>1.2 Historie, vývoj, současnost</i>	16
1.2.1 Vznik terorismu	16
1.2.2 Příčiny (kořeny) terorismu.....	17
1.2.3 Faktory rozmachu terorismu [10]	18
1.2.4 Charakteristika islámu	19
1.2.5 Islámské teroristické organizace [1][21].....	20
1.2.6 Genocida	24
<i>1.3 Základní principy boje proti terorismu v České republice</i>	26
1.3.1 Strategie boje proti terorismu [26].....	26
1.3.2 Priority v oblasti ochrany obyvatelstva a kritické infrastruktury [14].....	28
1.3.3 Bezpečnostní složky zapojené do boje proti terorismu [17].....	29
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA	31
2.1 Cíl práce	31
2.2 Hypotéza	31
3. METODIKA	32
4. VÝSLEDKY	33

4.1 Logika terorismu [13].....	33
4.2 Historický vývoj terorismu [12].....	34
4.3 Encyklopedie světový terorismus [22]	36
4.4 Shrnutí.....	38
4.5 Terorismus v současnosti.....	38
5. DISKUZE	44
5.1 Omezení společnosti vyplývající z hrozby terorismu	50
6. ZÁVĚR	52
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	54
8. KLÍČOVÁ SLOVA.....	58

ÚVOD

Terorismus je slovo, které nás v dnešní době provází na každém kroku. Není dne, abychom toto slovo nezaslechli v rádiu, televizi nebo si ho nepřečetli v denním tisku. Jsme neustále informováni o teroristických činech, místech, kde k nim došlo, kolik bylo obětí, kdo za těmito útoky stojí nebo které státy terorismus podporují.

Nebylo tomu tak vždy. Do roku 1989 nebylo slovo terorismus v tehdejší Československu tak často používáno. Po roce 1990 se tato situace změnila tak, že jsme o terorismu byli informováni častěji avšak s tím, že jde převážně o problém vyspělých západních zemí, USA a arabských zemí. Zásadní zlom v nahlížení na terorismus nastal po 11. září 2001 po teroristickém útoku na Světové obchodní centrum a Pentagon v USA. Jeho rozměr, obrovské ztráty na životech a materiální škody museli otřást každým. I tím, kdo si myslel, že se ho terorismus netýká, a že je v České republice v bezpečí. Následky tohoto útoku a způsob jakým byl proveden, se stal impulsem k novému pohledu na terorismus zpravodajskými službami, bezpečnostními složkami, ale i veřejností. I Česká republika se jako člen NATO podílí na boji proti terorismu. Z tohoto důvodu se může stát jedním ze zájmových míst k provedení teroristického útoku. Opatření, která nastala po 11. září 2001, se dotýkají každého z nás. Jde například o bezpečnostní opatření na letištích a v okolí vytypovaných objektů. Každý ví, jak se změnila pravidla odbavení na letištích nebo jaké dopravní omezení si vyžádalo bezpečnostní opatření u rádia Svobodná Evropa v Praze. Zároveň je třeba si uvědomit, že tato opatření jsou velmi nákladná a svým způsobem každého z nás nějak omezují.

Terorismus není fenoménem jen několika posledních desetiletí. Dá se říci, že je zde od počátků lidstva. Proto jsem se rozhodl ve své práci přiblížit historické etapy vývoje terorismu, jeho kořeny a opatření a omezení, která z boje proti terorismu vyplývají. Zjednodušit a ujednotit pohled na ně tak, aby byl pochopitelný i pro širokou veřejnost.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Terorismus

1.1.1 Vymezení pojmu

Definovat pojem terorismus je velmi složité. V různých slovnících se tento pojem objevuje již velmi dlouho. Ve slovníku cizích slov je uvedeno, že slovo teror odvozené z latinského slova *terrere* vyjadřuje „*násilí, hrozbu násilím, zastrašování, hrůzovládu, vládu násilím*“ (LINHART [16] 2002). V dodatku slovníku Francouzské akademie z roku 1798 je uvedeno, že období v letech 1793 až 1794, kdy jakobíni prosazovali svojí hrůzovládu pomocí hromadných poprav a soudů za Velké francouzské revoluce se nazývá „*régime de terreur*“ [13].

Terorismus je celosvětový problém, proto je zřejmé, že definovat jej není jednoduché. Každý stát hájí především své zájmy. Z tohoto pohledu je jasné, že závisí na státě, jeho vládě a samozřejmě na jeho společenském uspořádání, jak bude na terorismus a problematiku s ním spojenou nahlížet. Zda bude pro něj terorismus znamenat nebezpečí a zlo, anebo národně osvobozenecý boj. Tento pohled se může kdykoli změnit, například vládním převratem, změnou společenského uspořádání a podobně. Například atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha 27. května 1942 se do českých dějin zapsal jako jeden z nejvýznamnějších dnů. Němci to jistě v té době viděli jinak

Již od 30. let minulého století se odborníci pokoušeli vytvořit jasnou definici terorismu. Ta byla publikována až v roce 1980 v USA a stala se výchozím standardem, podle kterého můžeme posuzovat a hodnotit teroristické činy. Zní: „*Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilí, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické,*

náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.“ (BRZYBOHATÝ [4] 1999).

Po událostech ze dne 11. září 2001 bylo i v rámci České republiky třeba reagovat na definici teroristického činu, kterou zveřejnila v prosinci 2001 Rada EU.

Teroristický skutek je zde chápán jako množina vyjmenovaných činů, které mohou, svou podstatou nebo kontextem, vážně ohrozit chod konkrétního státu nebo mezinárodní organizace. V rámci vnitrostátních právních řádů se jedná o skutky, které byly spáchány s úmyslem:

- vážně zastrašit obyvatelstvo
- nenáležitě přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání konkrétních kroků;
- vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace, a to:
 - útokem na lidské životy, který může zapříčinit smrt;
 - útoky na psychickou integritu osob;
 - únosy nebo braním rukojmí;
 - zapříčiněním rozsáhlých destrukcí vládních nebo veřejných zařízení, dopravních systémů, infrastrukturních zařízení, pevných platforem na kontinentálním šelfu, veřejných míst nebo soukromého vlastnictví, ohrožujícími lidské životy nebo mající za následek vážné ekonomické ztráty;
 - obsazením letadel, lodí nebo jiných prostředků veřejné dopravy nebo dopravy zboží;
 - výrobou, držením, obstaráváním, přepravou, dodáváním nebo používáním zbraní nebo výbušnin jaderné, chemické nebo biologické povahy, stejně jako práce na výzkumu nebo vývoji těchto zbraní;

- pouštěním těchto nebezpečných látek do volného oběhu, zakládáním požárů, výbuchů nebo zapříčiňování povodní, jejichž průběh ohrožuje lidské životy;
- přerušováním nebo přerušením dodávek vody, elektřiny nebo jiných základních zdrojů, což může rovněž ohrozit lidské životy;
- výhrůzkami spácháním těchto skutků, zmíněných výše;
- vedení teroristické skupiny;
- účasti v teroristické skupině, a to i ve funkci informátora, poskytovatele finanční či materiální podpory, s vědomím, že tato pomoc napomůže páchání zločinných aktivit skupiny (*Definice pojmu terorismus* [9] 2009).

Zároveň je zde uvedeno, že „**teroristická skupina**“ je chápána jako strukturovaná skupina, která je složená z více než dvou osob. V rámci dělby práce provádí kroky vedoucí ke spáchání teroristického útoku a je založena na delší časové období a nejedná se o náhodné spolčení.

1.1.2 Základní typy terorismu [12]

V literatuře je uváděno mnoho typů terorismu. Asi nejvýstižněji typy terorismu popisuje Foltin a Řehák v práci *Důvody realizace a formy terorismu*.

Jako první uvádějí tzv. politický terorismus. Ten se může podle hlavní ideologie rozčlenit na separatistický a revoluční terorismus.

U separatistického terorismu je hlavním motivem snaha získat vlastní stát na základě historických kořenů svého etnika. Cílem separatistických teroristů je boj všemi prostředky proti útlaku vůdčího národa. Důsledkem tohoto boje je nestabilní politická situace, zhroutil hospodářství a masivní odchod uprchlíků z daného území, kteří často přenášejí své problémy i do hostitelské země.

U revolučního terorismu, který by se dal také nazvat jako protistátní je hlavním motivem nespokojenost se současným politickým režimem. Hlavním cílem je svržení současné vlády a nastolení nového režimu. Cílem útoků bývají převážně státní instituce, vládní činitelé a lidé, kteří aktivně spolupracují s režimem.

Druhý typ terorismu je tzv. náboženský terorismus. Ten je možno rozdělit na náboženský extremismus a eschatologický terorismus.

Pokud budeme mluvit o náboženském extremismu, tak hlavním cílem teroristů je vytvoření státu, který by byl založen na pořádku vycházejícího z jejich náboženství. Nejrozšířenější islámský extremismus je namířen nejen proti Západu, ale i proti některým domácím, prozápadně orientovaným vládám. Sami teroristé se považují za boží bojovníky. Ideologií jejich náboženských vůdců není náboženství samotné, ale náboženský fundamentalismus.

Eschatologický terorismus je ideologií, kterou vyznávají převážně různé sekty. Tvrdí, že současný svět je zlý a je třeba ho očistit. Očistou rozumí jeho zničení a následné znovu vytvoření, jehož součástí budou pouze členové sekty. K očistění hodlají použít všechny možné prostředky od použití zbraní hromadného ničení po hromadné sebevraždy členů sekty.

Třetí typ terorismu je tzv. kriminální terorismus. Tento typ terorismu provozují převážně skupiny, které jsou začleněny do organizovaného zločinu. Jejich hlavním zájmem je získávání finančních prostředků distribucí a prodejem drog, obchodem se zbraněmi nebo dalšími ilegálními aktivitami. Ne ideologie nebo extremistické skutky, kterými se snaží různými prohlášeními maskovat svoji činnost.

Čtvrtý typ terorismu je tzv. psychotický terorismus. Hlavními organizátory psychotických teroristických činů bývají převážně duševně nemocní lidé, kterým stačí pouze to, že svým činem vyvolají pozornost a hrůzu. Tyto aspekty jim zpětně přinášejí potěšení a uspokojení. U těchto aktérů je násilí cílem samým, ne cestou k jeho dosažení.

Pohnutky ke spáchání teroristického útoku mohou být tedy různé. Například ekologické, ekonomické, občanské, politické, národnostní, etnické, rasové nebo náboženské.

1.1.3 Charakteristické znaky [4]

Za základní charakteristické znaky terorismu a teroristických činů je možno považovat brutalitu, bezohlednost, neočekávanost a neúctu k materiálním hodnotám a lidskému životu. Účelem je snaha vyvolat co největší psychologický účinek aby pocit strachu a ohrožení pocíťovalo co největší počet lidí. Díky tomu jsou pak realizovány psychologické operace a manipulace, kterými je dosaženo předem plánovaných cílů teroristů. Aby teroristické akce neunikly zájmu médií a veřejnosti, snaží se jejich organizátoři o co největší rozsah a následky.

Dalším znakem je, že teroristé převážně působí na osoby, které nemají nic společného s cílem teroristického útoku. Díky těmto osobám, které se stávají rukojmími, působí teroristé na orgány, instituce a vlády, v jejichž kompetenci je splnění požadavku teroristů. Pokud tyto požadavky nejsou splněny, stává se rukojmí bezcennou věcí.

1.1.4 Cíle terorismu

K teroristickým akcím může docházet z řady různých důvodů. Záleží na teroristech samotných, zda na sebe chtějí upozornit a ke svým činům se přihlásí nebo z důvodu snížení rizika odhalení zůstanou v anonymitě. Obecně však existuje několik hlavních cílů terorismu:

- **Reklamní cíl:** Upoutání pozornosti veřejnosti pomocí masmédií. Snaha násilnou akcí dát vědět o existenci a programu teroristické organizace. Tomu dnešní světové sdělovací prostředky, lačné po dramatických a drastických exkluzivních zprávách, notnou měrou napomáhají.
- **Jednorázový násilný akt:** Dosažení konkrétních cílů, jako je likvidace určité osoby či osob, zničení konkrétního objektu či objektů. Při snaze vynutit si jednání slouží teroristické akce k zastrašení politické moci nebo nátlaku na politickou moc. Někdy k takovýmto akcím dochází z důvodů, jako je doplnění vlastní výzbroje či získání financí, propuštění vězňů - jiných teroristů apod. Při tomto taktickém užití násilí se oběťmi útoků často stávají zcela nevinní lidé, nemající absolutně nic společného s přípravou či prováděním vládní politiky.
- **Strategický cíl:** Terorismus zde představuje nástroj vedoucí k destabilizaci režimu. Vychází z předpokladu, že teroristické akce vyprovokují státní moc k takovým represím a násilí, jehož výsledkem má být revoluční vzpoura mas. To předpokládají především anarchistické doktrinální koncepce. (*Cíle terorismu* [8] 2001)

1.1.5 Teroristické metody [25]

Teroristické metody můžeme rozdělit na klasické a moderní. Klasické teroristické metody využívají snadno dostupné zbraně jako výbušniny, střelné, bodné a sečné zbraně.

Střelba, použití sečných a bodných zbraní, ubití. Tato metoda je zaměřena výhradně na živé osoby. A to náhodně nebo na konkrétní osoby jako jsou politici, umělci, žurnalisté, příslušníci konkrétního národa. Specifickým cílem mohou být oficiální zahraniční hosté.

Výbuchy pum, požáry nebo raketové útoky. Výbuchy je možné dělit na tzv. prosté, kdy působí výhradně ničivá síla bomby. Tyto útoky jsou převážně zaměřené na náhodně vybrané budovy nebo konkrétní instituce. Místa kde se shromažďuje větší množství osob, jako jsou kulturní akce, sportovní klání, nemocnice, náměstí a podobně. Dále mohou být tyto bombové útoky zaměřeny na vozidla politiků, komunikační tepny, letiště, letadla, elektrárny a tak dále.

Druhou možností jsou výbuchy, které iniciují další ničivou činnost. To jsou útoky na chemické provozy, jaderné elektrárny, přehrady, plynojemy. Aby teroristé nemuseli být přítomni na místě výbuchu, mohou použít nástražné systémy nebo časové spínače.

Únosy, braní rukojmí. Zde se může jednat o únosy náhodných osob nebo zcela jasně vybraných a konkrétních osob za účelem splnění konkrétních požadavků jako je propuštění jiných teroristů, zveřejnění konkrétních požadavků v médiích nebo získání výkupného. Tyto akce mohou být uskutečněny na zemi, na lodi, v letadle nebo obsazením celé budovy.

Různé formy násilí na turistech. Tyto útoky mohou být provedeny formou výše popsaných metod. Jde o to především poškodit ty země, pro které je turistický ruch velkým přínosem nebo získání výkupného.

Jiné metody zastrašování a hrozeb. Zde se může jednat o dopisní bomby, útoky na umělecké památky, specifické cíle jako je ničení restaurací řetězců McDonald a KFC. Útoky na objekty, v kterých se provádějí pokusy na zvířatech, na osoby nosící kožichy z pravé kožešiny nebo šíření zmatku vedoucího k ušlapání osob bez použití zbraní.

Moderní teroristické metody. Zde můžeme hovořit o možnosti využití zbraní hromadného ničení, které jsou v přímé souvislosti s rozvojem vědy a techniky. Do této kategorie můžeme zařadit i kybernetický terorismus.

o teroristech a o osobách napojených na teroristické organizace. Jeho hlavním úkolem je monitorovat a vyhodnocovat hrozby terorismu vůči zájmům České republiky, podílet se na jejich předcházení a odstraňování.

Další složky Policie České republiky podílející se na boji proti terorismu jsou Ochranná služba Policie České republiky, která zajišťuje ochranu osob a některých budov, Odbory obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, které v této oblasti řeší činnost extrémistických skupin a jejich možné propojení s terorismem. Dále je to Útvar rychlého nasazení, který jako jediný provádí služební zákroky proti teroristům.

Na mezinárodní úrovni zajišťuje úkoly boje proti terorismu u Policie České republiky Odbor mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia české republiky, Interpol Praha, který spolupracuje s Europolem a zahraničními organizacemi Interpolu.

U Armády České republiky mimo již zmiňované zpravodajské služby by se do boje proti terorismu aktivně zapojila 601. skupina speciálních sil Armády České republiky a 312. prapor chemické, radiační a biologické ochrany Armády České republiky. Ve vojenských objektech by zákrok proti teroristům prováděla Special Operations Group Vojenské policie České republiky, což je armádní obdoba Útvaru rychlého nasazení Policie České republiky.

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA

2.1 Cíl práce

Cílem práce je vymezení historických aspektů vzniku terorismu a vlivu terorismu na bezpečnost státu a obyvatelstva. Komplexním zpracováním tohoto tématu poskytnout souhrnné informace k problematice vzniku a vývoje terorismu, pro pracovníky všech subjektů v rámci Integrovaného záchranného systému a krizového řízení podílejících se na zajištění bezpečnosti státu.

2.2 Hypotéza

Při zpracování této práce bylo vycházeno z hypotézy, že se terorismus stává stále významnější bezpečnostní hrozbou, v jejímž důsledku dochází k omezování svobody společnosti.

Ve své práci jsem chtěl zjednodušit pohled na složitý historický vývoj terorismu, zmínit a stručně popsat jeho historické kořeny a kořeny, které jsou příčinou terorismu v současnosti. Záměrem bylo přiblížit a osvětlit opatření, která jsou nově přijímána v souvislosti s bojem proti terorismu. Přestože jsou přijímána a prováděna pro naši bezpečnost, mohou ve své podstatě omezovat celou naši společnost. Dále jsem se snažil alespoň částečně specifikovat služby a složky, které se s problematikou terorismu zabývají a konkretizovat jejich činnost. Mnou nastíněný pohled na popisovaný soubor by mohl jako jeden z dalších zdrojů přispět k pochopení terorismu a zkvalitnění výkonu služby nejen příslušníků Policie České republiky, ale i ostatních pracovníků Integrovaného záchranného systému, a že bude přínosem i pro všechny pracovníky krizového řízení, což by se mohlo pozitivně promítnout v činnosti institucí zabývajících se problematikou ochrany obyvatelstva.

Závěrem lze konstatovat, že ani v České republice, stejně jako kdekoliv na světě nelze vyloučit možnost teroristického útoku. Ze skutečností uvedených v práci jednoznačně vyplývá, že se terorismus stává stále významnější hrozbou, v jejímž důsledku dochází k omezování svobody společnosti, tedy předpokládaná hypotéza byla potvrzena a právě z tohoto důvodu by složky Integrovaného záchranného systému a především orgány krizového řízení měly být připraveny.

[29] Zákon č. 273/2008 Sb., o *Policii České republiky*, ve znění dle pozdějších změn a doplňků.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Genocida

Historie

Kořeny

Politický systém

Společnost

Terorismus

